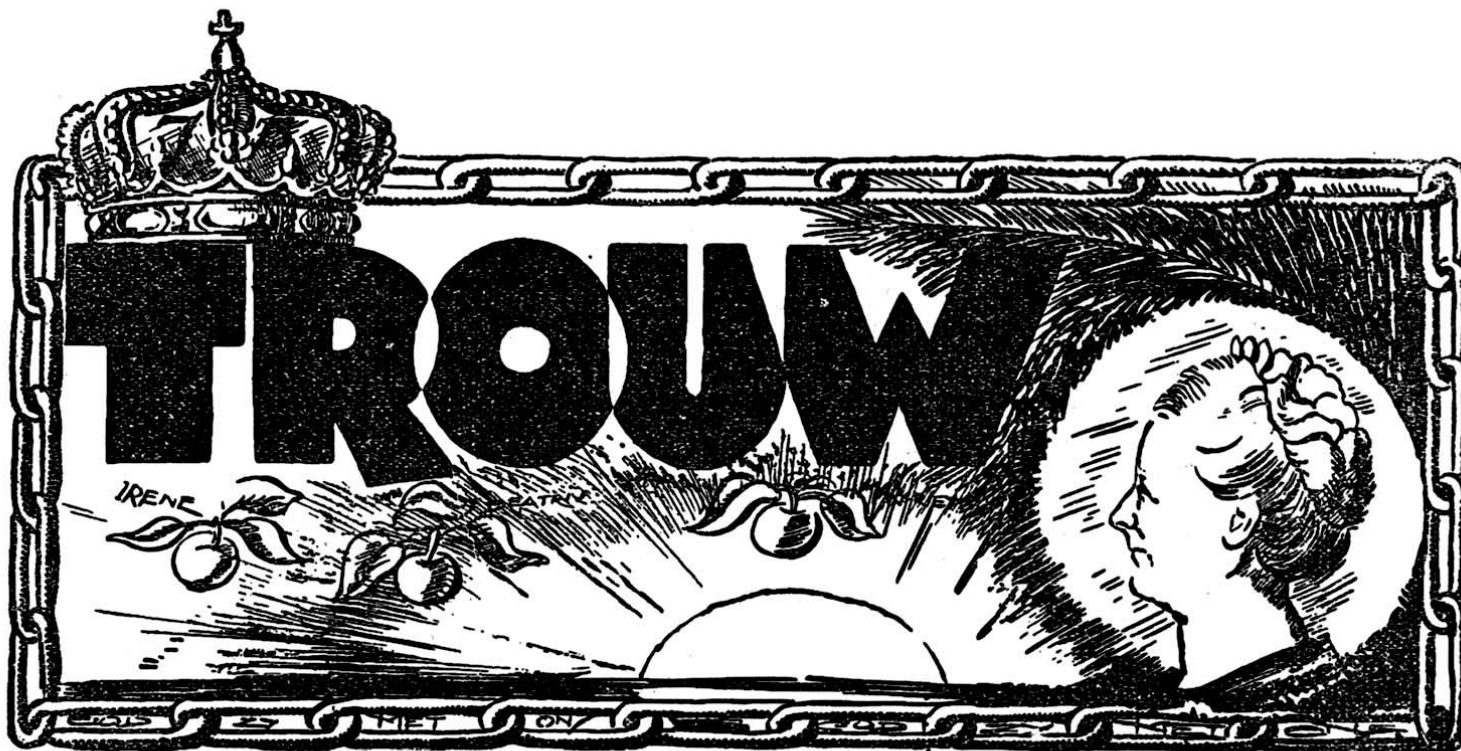

TWEDE JAARGANG
Nr. 15

Ja, zij zullen
Zich vervullen
Deze tijden van geluk,

Deez' ellenden
Gaan volenden
En verpletterd wordt het juk.

BEGIN
OCTOBER

3 OCTOBER 1574.

Het is niet te boud gesproken, indien men de ondergrondse beweging onzer dagen vergelijkt met den heldenstrijd onzer dagen vergelijkt met den heldenstrijd onzer voorvaders in het begin van den tachtigjarigen oorlog. Ook toen was het een kleine schare, die de banier der vrijheid omhoog hief en den Prins van Oranje volgde in zijn stoutmoedige poging om de bedrukte Nederlanden te verlossen van tyrannie en wreed geweld.

Uit dat volk van „kleyne luyden” van „boekprinters, backers, koeckbackers enz.” van schippers en visschers, van boeren en eenvoudige handwerkslieden zijn zij voortgekomen, die thans ongeschoold en nauwelijks gewapend zich wagen in de hitte van den strijd tegen een nog overmachtigen vijand. De omstandigheden zijn veranderd, de geest, de ontembare vrijheidszin is dezelfde gebleven.

De offers die gebracht moeten worden zijn ook dezelfde gebleven. Wij zien dat uit de woorden, die Adriaan van der Werff, burgemeester van Leiden in den jare 1574, tien dagen voor het ontzet den Spaanschen boodschappers toeriep. Prof. M. Bokhorst haalde deze toespraak aan in De Wervelwind no. 7 van 1942. Het citaat is zoo actueel dat het hier opnieuw een plaats moge vinden: „... en als ons immers ten lesten spijze zal comen t' ontbreken, so hebben wij noch elck eenen lincken aerm, die wij sullen afeten, en den rechten nog behouden om den tyran en sijnen bloetdorstigen hoop van onze muren te keeren. En so ons de Heere voor onze welverdiende straffe in u lieder handen laet vallen (Wiens goedtheijdt wij dat niet toebetrouwen), so en willen wij daerom van Zijn Woort niet wijcken, noch ophouden onze vaderlantsche vrijheijt te verdedigen, ja, liever onse stadt selve in brande steken, dan u tot nutte wezen en uwe slaven worden. Want beter is 't, also te sterven, dan uwe bloetdorstigheijt aan lichamen en conscientie te lijden”.

Aldus sprak de zeemtouwer Adriaan van der Werff, die om zijn geuzentrouw burgemeester van Leiden was geworden. De bevolking hield stand ondanks hongersnood en ziekte tot de wind keerde en de stad op 3 October 1574 door den Prins werd ontzet.

Moge dit voorbeeld van standvastigheid en geloofsvertrouwen onzen moed stalen om met dezelfde volharding het oogenblik te verbeiden, waarop Gods machtige arm ook ons zal verlossen.

MEESTRIJDEN IN GEBED EN PREEK.

Een onzer medewerkers vestigt onze aandacht op het feit dat vele predikanten, zelfs dezen laatsten Zondag nog, in hun preek en gebed deden alsof er in Nederland niets aan de hand was. Ze hielden een preek, die ook op een Zondag van 1936 dienst had kunnen doen. Er zijn wel preeken, die wel actueel zijn, maar dan toch bevredigt het geheel niet. Hetgeen in de preek gezegd wordt is dan vaak goed, maar in het gebed ontbreekt dan een element dat onmisbaar moet worden geacht.

Er wordt wel gebeden voor de arbeiders in Duitschland, wel voor Indië, wel voor de zwaar getroffen bevolking b.v. in Arnhem en Oosterbek. In de preek wordt wel gewezen op het ora et labora maar er wordt niet gebeden voor onze bondgenooten, niet voor de soldaten die op datzelfde moment hun strijd strijden: er wordt wel gebeden voor de verlossing uit den nood, maar niet voor de overwinning. Zulke preeken steken wel gunstig af bij vele andere en ze zijn te waardeeren boven de eerste groep die gespeend zijn aan elk meeleven en die zijn ingegeven en doordrenkt van angst.

Maar dan ook volledig. Dan moet ook de preek en het gebed een essentieel stuk van den oorlog zijn, waarvan het belang even groot zoo niet groter is dan het hanteeren der wapenen. De strijd van vandaag moet in de Kerk gemaakt worden tot onzen strijd. Durft men het niet of denkt men er niet aan?

Van den slag bij Kijkduin wordt verhaald dat de bevolking gedurende het gevecht in de kerk bijeen was en in gebed meestreed zoolang, tot de overwinning was behaald. Mozes op den berg hield zijn staf omhoog en zoo werd de overwinning bevochten. Maar Nederland bidt slechts voor de arbeiders in Duitschland en vergeet, dat het gebed voor den strijd der bondgenooten en die van onze eigen strijdkrachten van meer belang is. We moeten niet vergeten dat de overwinning van meer belang is dan de verlossing, al komen die tegelijk.

HET TRIBUNAAL-BESLUIT.

De wijze, waarop onze regeering te Londen gemeend heeft de berechting van landverraders en andere oorlogsmisdadigers te moeten regelen, heeft onze instemming niet en daar dit berust op zeer ernstige gronden achten wij ons verplicht daar uitdrukking aan te geven. Onze hoofdgreif gaat tegen het z.g. tribunaal-besluit.

DE OORLOG.

Na den stormachtigen opmarsch der geallieerden door Noord-Frankrijk en België — een Blitzkrieg van een tempo, dat al het tot nu toe gepresterde heeft overtroffen — beleven wij thans een betrekkelijke verstarring der fronten. De legers hebben de Duitse grens en daarmee ook de daar nog in vredes-tijd voorbereide verdedigingsstellingen, de zg. Siegfriedlinie, bereikt. Het zal wel een tijdje duren, totdat de voorbereidingen voor de volgende doorbraak zijn afgesloten. Want het is duidelijk: in dezen oorlog bleek geen enkel verdedigingsstelsel tegen een oppermachtig aanvalswapen bestand te zijn. Ten slotte is het een kwestie van ravitailleren, een kwestie dus van de toevoerhavens.

Het was door Hitler nog niet eens zoo slecht bekeken, dat hij in alle havenplaatsen van Frankrijk en België betrekkelijk groote garnizoenen heeft achtergelaten, die het weken- ja zelfs maandenlang onmogelijk wisten te maken die havens voor den geallieerden aanvoer te gebruiken. Zoodoende staan op het oogenblik, behalve de geïmproviseerde haveninstallaties aan het Normandische strand, slechts Cherbourg en, na de verovering van Calais, Ostende ter beschikking (immers konden voordien de zware Duitse batterijen van Calais den haveningang van Ostende bestrijken), terwijl het nog een tijd zal duren, totdat de bevrijde doch door de Duitschers grondig vernielde havens weer bruikbaar zijn geworden. Wij in Amsterdam weten, hoe grondig de heeren op het punt van vernieling te werk gaan.

Zoodra echter de beschikbare capaciteit van havens en wegen het ophoopen van de benodigde troepenmacht en voorraden mogelijk heeft gemaakt, kan de groote doorbraak niet uitblijven. Mits het weer medewerkt. In den modernen oorlog speelt de luchtmacht een overheerschende rol, en nu de geallieerden onbetwist meester zijn in de lucht, kunnen zij hun overmacht slechts met behoorlijk zicht doen gelden. Op het oogenblik dat wij dit schrijven, op den avond van den 2den October, deelt de radio de eerste berichten over de hervatting van den Amerikaanschen aanval in de omgeving van Aken mede. Laten wij dus hopen, dat bij het verschijnen van dit nummer de nieuwe actie reeds goede vorderingen heeft gemaakt. Het kan niet missen, of de Duitse verdedigingsmiddelen, zoowel manschappen als krijgstuig, zijn beperkt en staan den vijand slechts met mondjesmaat ter beschikking. De kansen zijn dus gunstig.

De regering heeft het besluit uitgevaardigd waardoor tal van nauwkeurig omschreven misdrijven onder het z.g. buitengewoon strafrecht vallen. De bedrivers van die misdrijven zullen voor bijzondere gerechtshoven terecht staan; de straffen, die deze gerechtshoven kunnen toepassen, zijn aanmerkelijk hooger dan normaal.

Daarnaast zijn er allerlei lieden die zich op andere wijze dan door de bovenbedoelde misdrijven hebben misgaan. Blijkens herhaalde mededeelingen uit Londen gaat het hier om hen, „die zich in strijd met de belangen van ons volk hebben gedragen” of „die afbreuk hebben gedaan aan het verzet tegen den vijand”.

Dit is een uiterst vage en algemeene omschrijving van hun misdrijf. De daders hiervan zullen voor tribunaal worden gedaagd. In deze tribunaal, die een jurist tot voorzitter hebben, zitten twee bijzittende rechters, leken, die bij voorkeur gekozen worden uit de plaats en uit het beroep van den verdachte. Dit tribunaal spreekt dan recht. Er bestaat geen hooger beroep. De maatregelen, die het tribunaal kan toepassen, zijn drieërlei: interneering voor ten hoogste tien jaren, ontzetting uit bepaalde rechten en verbeurdverklaring van vermogens.

Tegen deze leekenrechtspraak zijn wij zeer sterk gekant en wij zijn zelfs van meening dat het besluit van de regering tot invoering daarvan ongeoorloofd geacht moet worden, een en ander op grond van de volgende argumenten.

1. De Nederlandsche Grondwet sluit leekenrechtspraak uit en bij de grondwetsherziening van 1922 heeft de volksvertegenwoordiging zelfs geweigerd de mogelijkheid daartoe aan den wetgever te laten. Dit is in overeenstemming met een typisch Nederlandsche traditie die steeds leekenrechtspraak verworpen heeft. Naar onze meening had de regering hiermede rekening moeten houden. Voor een snelle en gestrenge berechting van misdadigers is leekenrechtspraak allerminst onontbeerlijk. Daarom had de regering hier de Grondwet niet opzij mogen zetten.

2. Deze leekenrechtspraak gaat veel verder dan de uit het buitenland bekende jury-rechtspraak. Bij deze laatste is het

Voor ons Nederlanders is het wel heel moeilijk, de teleurstelling over de mislukte doorbraakpoging bij Afnhem te verwerken. Immers zou het succes van het groot-opgezette operatieplan in één slag onze bevrijding met zich meegebracht hebben. De geallieerden zouden reeds in de Noordduitsche laagvlakte staan. Thans krijgt niet alleen Hitler de kans onze laatste voorraden te doen wegslepen, onze havens te laten vernietigen en door het inundeeren van nieuwe gebieden en het opwerpen van versterkingen een nieuwe verdedigingslinie op te bouwen, doch wordt ook Nederland vermoedelijk het tooneel van mis-schien de meest verbeterde veldslagen van den oorlog. Er is slechts één troost: de moderne oorlog werkt met pantserwaggen, die op een betrekkelijk smalle strook doorstooten en breede gebieden van vaste linies voortjochten. Zoodoende zou de verwoesting door het krijgsgeweld tot die betrekkelijk smalle strooken beperkt kunnen blijven.

Het lijkt niet onwaarschijnlijk, dat ook de Russen met de hervatting van hun offensief in het centrum van het Oostelijk front wachten op den algemeenen aanval uit het Westen. Intusschen spelen zich echter op de flanken van het Oostelijk front wel belangrijke gebeurtenissen af. De Baltische republieken zijn haast bevrijd en de Russische legers zijn van het Zuiden uit Hongarije binnengedrongen. Zoo is dan dit land, dat zich als bondgenoot van Duitschland het langst buiten den oorlog wist te houden, en daarna slechts voor den schijn meedeed, door den Duitschen inval van 19 Maart j.l., het hechtst in de Duitse banden geslagen en moet het langst en het zwaarst voor de Duitse zaak bloeden. Zal Hongarije nog op het laatste oogenblik een leiderspersoonlijkheid vinden, die het voor de historische catastrofe weet te bewaren? Blijkens de recente redevoering van Churchill waren de laatste kansen der Hongaren nog steeds niet verkeken.

Op de andere oorlogstoneelen ziet men alom scènes van het laatste bedrijf. Finnen en Bulgaren vechten thans tegen Duitschland. Het roode leger staat in Servië en nadert Nisj. Geallieerde troepen zijn op Yougoslavische en Grieksche eilanden alsmede in Albanië geland. In Italië is ten Noorden van Rimini de Po-vlakte bereikt; ook hier is het wachten op beter weer. In het verre Oosten wordt de ring om Japan steeds nauwer door de landingen op de Bonin-eilanden en de Palau-groep alsmede in het uiterste Noord-Oosten van onzen archipel aangehaald; ook daar nadert het drama zijn ontknooping.

zoo dat een beroepsrechter het verhoor leidt, waarna de jury na voorlichting door den rechter beslist over de vraag: schuldig of niet schuldig. Daarna bepaalt de beroepsrechter de strafmaat. Hier echter liggen zoowel de beoordeeling van de schuldvraag als van de strafmaat in handen van leken.

3. Deze leekenrechtspraak wordt toegepast ten aanzien van vaag en algemeen omschreven delicten. Het is eenvoudiger over duidelijke zaken als moord en diefstal zuiver te oordeelen dan over gedragingen als „afbreuk doen aan het verzet” en „in strijd handelen met de belangen van ons volk” waarbij allerlei schakeeringen mogelijk zijn en allerlei moeilijk te bepalen invloeden hebben kunnen werken die de toerekening en de schuld zeer zeker nuanceeren. Daarom zijn juist bij dergelijke delicten geroutineerde en juridisch onderlegde rechters onontbeerlijk.

4. Bij deze leekenrechtspraak zullen bij ieder ander geval weer andere leken zitting hebben. Daardoor kan geen routine worden verkregen en wordt derhalve eenheid in de rechtspraak bemoeilijkt hetwelk in strijd is met de rechtsgelijkheid.

5. Een zeer groote fout is dat de leken-rechters worden gekozen uit plaats en beroep van den verdachte. Hoe licht ontstaat hierdoor de mogelijkheid dat de zoo dringend noodige objectiviteit komt te ontbreken, dat andere motieven dan recht en wet bij de beoordeeling den doorslag zullen geven, b.v. persoonlijke motieven, omdat men den verdachte vroeger heeft gekend, hem als plaatsgenoot en collega heeft meegemaakt en wellicht gehaat en benijd.

Om al deze redenen, juridische zoowel als practische, achten wij de voorgenomen tribunaal-rechtspraak allerongelukkigst. Wij gelooven niet dat hier van ware rechtspraak kan worden gewaagd. Veeleer zien wij in de ontworpen regeling een soort van van overheidswege gekanaliseerde volkswoede die met de beste rechts-tradities van ons volk in strijd is.

Het schijnt ons dan ook dringend gewenscht dat het tribunaal-besluit wordt ingetrokken.

WANBEGRIJF.

Wij woedt de strijd in ons vaderland voort, al zien wij den dag der vrijheid langzaam maar zeker naderbij komen. Het actieve verzet tegen den vijand heeft zich op vele punten verscherpt. Dagelijks grijpen er overal in het land daden van sabotage plaats, die getuigen van den moed en de slagvaardigheid van ons verzetsleger.

Van verschillende zijden wordt Nederland geprezen om de heldendaden, die er door enkelingen worden verricht. En terecht. Ook ons hart zwelt van trots als wij vernemen, wat er door onze jongens gepresteerd wordt.

Des te pijnlijker worden wij dan echter weer getroffen door de houding van een groot deel van ons volk, dat zelfs nog in deze kritieke dagen geen begrip toont voor de intrinsieke waarde van dit verzet. Zij zijn het, die over onze glorierijke spoorwegstaking slechts weten te zuchten, omdat ze bang zijn, dat hun aardappelpositie in de knel raakt. Zij zijn het, die in gestadigen vrees leven voor de z.g. „repressailles” en overvloeden van medelijden met de „onschuldige” slachtoffers en die daarom maar liever elk actief optreden tegen den vijand achterwege zagen gelaten.

Wij strijden nu al bijna vier en een half jaar tegen een overweldigend, die ons elk leed heeft berokkend, dat zijn duivelsche geest heeft kunnen uitbroeden. Hij heeft geroofd, geplunderd en vermoord naar hartelust, hij heeft geen onrechtmatigheid verzuimd, geen wreedheid nagelaten. Dit heeft duizenden, tienduizenden onzer landgenooten het leven gekost. Zij vielen niet in den open strijd op het slagveld, maar als bloedig offer van onrecht en willekeur.

Ook nu de dagen van des vijands macht over ons geteld zijn, stapelt hij nog misdaad op misdaad. Moord, roof, brandstichting en vernieling zijn aan de orde van den dag, ook zonder dat de oorlogsnoodzaak dit meebrengt.

Het is rechtmatig, wanneer de Duitschers trachten de haven van IJmuiden trachten te blokkeeren maar het is onrechtmatig indien zij alles vernielen wat wij voor onzen handel en industrie noodig hebben. Het is te billijken, indien de Duitschers huizen in brand steken rondom een school, waarin zich Engelschen verschanst hebben, doch het is onmenselijk wreed, indien zij Oosterbeek in vlammen doen opgaan, uit wraak, omdat de bevolking haar vreugde betoond had over de komst onzer bondgenooten.

Tegenover dezen vijand heeft een groote groep van het Nederlandsche volk zich van meet af schrap gezet. Zij hebben fier het hoofd in den nek gegooit en hebben geweigerd zich te laten knechten. Zij hebben om de dreigementen van den vijand gelachen, zij hebben zijn verordeningen gesaboteerd, zijn verbodsbepalingen ontboden en zijn bevelen getart.

Zij hebben dit bewust gedaan, omdat zij het onrecht en de vernederingen niet konden verdragen. Hun hart minde het recht en de vrijheid meer dan het leven, hun vaderlandsliefde laaide in hen op als een verteerdend vuur nu land en volk in zoo grooten nood kwamen te verkeerren, een trotsch gemoed kwam in opstand tegen de reedeloze dwinglandij, waaraan wij onderworpen waren. Velen hunner zagen de kern van het satanswerk, dat ons land in puin en ons volk in rouw zette. Zij voelden den heiligen plicht in den naam Gods den strijd aan te binden tegen de heillooze leer van het nationaal-socialisme waarmee men de ziel van onze jonge menschen trachtte te vergiften. De strijd, dien wij streden, was een heilige strijd, waarin „Trouw” aan ons hoogste levensbeginsel ons wachtwoord was.

Wij voelden ons daartoe geroepen door Hem, Die van ons eischt, dat wij in Zijn Naam recht en gerechtigheid zullen betrachten, al zou ons dit het leven moeten kosten.

Zoo was en is onze strijd een beginselstrijd en moet hij als zoodanig worden gezien.

Het is zoo teleurstellend, dat er nog zulk een groot percentage der bevolking is, die dat niet inziet. Het zijn zij, die al deze jaren langs den kant van den weg hebben gestaan, die geschoolen hebben in de portieken en in de bosschen, totdat de storm over ons land zou zijn voorbij getrokken. Zij hebben zich niet alleen zorgvuldig van elke actie onthouden, maar hebben zelfs elke, ook de geringste risico vermeden. Zij hebben nooit naar de Engelsche radio geluisterd, nooit een illegaal blad gelezen, al hun koper en wat dies meer zij, zorgvuldig ingeleverd. Zij hebben dag in dag uit de propagandalectuur der officiële dagbladen op zich laten inwerken, meenende zich desniettemin voor den invloed daarvan te kunnen vrijwaren.

Zij hebben slechts sporadisch gehoord van oppakkerijen en executies, van rooverijen en verraad en zijn nog het meest geschokt door den dood van willekeurige personen, die als gijzelaars zijn neergeknald.

Deze menschen — en het zijn er in ons goede vaderland niet weinigen — meenen nog altijd, dat de lieden van het verzet een groep heethoofden is, wier natuurlijke aanleg en jeugd hen nu eenmaal tot opstandigheid en avontuur aanzet. Wie met zulke menschen praat, ziet zich plotseling geplaatst tegenover een wereld van wan-

EENDRACHT.

De sterkste muur of wal,

daar God door wil bewaren

Zijn kerk, zijn volck, en 't land in

stormen en gevaren,

Is eendracht, en te zijn, in doen,

in laat en daad,

Eén zin, één kerk, één ziel, één wil,

één stem, één raad.

D'eendrachtigheid, die is de

Moeder van de krachten

En 't grootst geweld, dat ooit wij

bij elkander brachten,

Geen wapen doet zoo veel,

geen oorlogstuig zoo sterk;

Ze is 't allerzwakste volk het

sterkste bollewerk.

Gemaakt op de Unie v. Utrecht 1579.

begrip, die pijnlijk aandoet. Men vraagt zich af of een deel van ons volk al deze jaren in een winterslaap verzonken is geweest, waaruit het nu langzaam begint te ontwaken. Zeker, wij weten wel, dat er in de illegale wereld veel te laken valt. Ook dit werk was menschenwerk en er kleefde dus veel zonde en gebrek aan. Wij kennen het onheilig vuur, dat mede op het altaar is gebracht. Wij zijn ons bewust van het gevaar van zelfoverschatting, dat bij de jongeren dreigt en dat van persoonlijke eerbij, waarvan sommige ouderen niet vrij blijven.

Wij zijn bereid al deze dingen eerlijk onder oogen te zien en ruiterslijk te erkennen — maar wij willen onzen strijd, dien wij met inzet van heel onze ziel naar onze innigste overtuiging om des gewetens wil gevoerd hebben, niet gedegradeerd zien tot een avontuurlijke liefhebberij.

Het is een onmiskenbaar en betreurenswaardig feit, dat er een breede en diepe kloof is ontstaan tusschen de illegale werkers en hen, die zich, om welke reden dan ook, onthielden van den strijd. Deze kloof moet overbrugd worden, zal zij niet een onnoemelijke schade aan ons volksleven toebrengen.

Men versta ons goed. Wij verlangen niet dat iedereen „illegaal” geweest moet zijn om in de toekomst te mogen meepraten. Wij begeren allermint dat de z.g. illegaliteit nu verder in Nederland de lakens zal uitdeelen. Maar wat wij wel met grooten nadruk wenschen is, dat zij die onzen strijd niet hebben gedeeld, dien niettemin zullen trachten te begrijpen en te eerbiedigen. Gebeurt dit niet dan zal de verwijdering, die er in deze oorlogsjaren door het verschil in houding tegenover den bezetter is ontstaan al dieper invreten en tenslotte tot rampzalige gevolgen leiden.

Het moet mogelijk zijn om de taal, die wij illegalen spreken te leeren verstaan, als men zich ernstig rekenschap probeert te geven van onze motieven.

Wij zijn niet zoo onredelijk om te eischen, dat ieder zich in onze voorste rijen had moeten scharen. Niet ieder is geroepen zich bij een actieve verzetsgroep aan te melden en het leven van den ondergedoken te leiden. Ons leger bestaat uit vrijwilligers en daarom is niemand gediskwalificeerd die zich niet voor de frontlinie heeft opgegeven.

Maar er zijn menschen, die ons begrijpen en achter ons staan en er zijn menschen die ons niet begrijpen en zich van ons distancieeren. Tot de eersten behooren zij, die ons met raad en daad terzijde stonden, die ons geld gaven en hun huis voor ons openstelden. Zij vormden de onmisbare en zoo gewaardeerde achterhoede van ons verzetsleger, zonder welke geen strijd tot een goed einde kan worden gebracht.

Deze groep is het, die als bruggenbouwers dienst zal moeten doen en die allereerst tot taak heeft bij het groote immobiele deel van ons volk het wanbegrip weg te nemen, dat thans nog tot zulk een schrijnende antithese leidt.

Wij willen graag eigen fouten erkennen, maar wij willen begrepen en gewaardeerd worden om het beginsel dat ons dreef, om de sterheid die ons nooit deed buigen en om den heldenmoed van hen die in den strijd vielen.

Eerst dan zal voor de wederzijdsche toenadering, die voor den wederopbouw van ons staatkundig en maatschappelijk leven noodzakelijk is, de weg kunnen worden gebaad.

MEER DISCIPLINE!

De hartige vermaning tot eensgezindheid van Prins Bernhard, door Radio Oranje in den loop van luttele dagen tweemaal herhaald, heeft het tot een openbaar geheim gemaakt: ook in de rijen van de illegale wereld is het niet alles pais en vrêe. Dat wisten wij wel zelf; immers konden wij de verschijnselen van verwardheid in alle mogelijke vormen en in haast elk mogelijk verband dagelijks opmerken. — Vandaag hoorden wij daarop theoretisch commentaar in den vorm van een verzuuchting van een door-de-wol-geverfden illegaal:

„Ik ken onze beschermers langer dan sinds heden. Jarenlang was ik jongste bediende in Duitschland. Het was kort na den eersten wereldoorlog en men was daar op dat oogenblik nogal in mineur gestemd en voor hun doen bescheiden. En toch, hoe was toen ook alles zoo heerlijk Duitsch, het klappen met de hakken, het verwachten van elk initiatief van boven, liefst in den vorm van een bevel, en alles moest met den grootsten speed gebeuren: „aber sofort“ of, zooals men het in bepaalde kringen uitsprak, „sofocht“. Wij weten thans ook, waar de leuze van „onze“ N.S.B.-ers vandaan komt: „houdt op met denken, wordt Nationaal Socialist!“ Het is de mentaliteit, die men in Naziland zelf als „Kadavergehorsam“ betitelt. De Regeering en uitsluitend de Regeering denkt, en elke rechtgeaarde Duitscher van groot tot klein kletst het na.

Wat is het bij ons in Holland toch heel anders, in dit land van de vrije, ik had haast gezegd van de ongebreidelde individualiteit. Hier denkt iedereen intelligent en zelfstandig en redeneert sluitend en scherp; de melkboer en de bakkersjongen iets eenvoudiger en met een eenigszins gewonere woordkeuze dan de hoogleeraar of de dokter, maar in den grond zeggen wij allemaal hetzelfde. Het is de uiting van een aangeboren, tot een tweede natuur geworden critiek, die niet te misleiden is.

Jammer genoeg heeft het geval ook een keerzijde. De vrije Nederlander zit met zijn gezonde critiek niet alleen zijn Overheid nauwgezet op de vingers te kijken. Er ontstaat een duidelijke neiging om alles wat van de overheid komt met een goed gemeenteerd wantrouwen te ontvangen. Zelfs dit kan geen kwaad, want tenslotte is dit de eenig juiste houding tegenover dictatoriale neigingen. Wanneer het echter ontaardt in het in twijfel trekken van elken maatregel van bovenaf, dan wordt het toch wel bont.

Het duurt bij ons meestal een heelen tijd, voor men in actie komt en zoo was het niet gemakkelijk, de menschen warm te maken voor aansluiting bij de aangewezen verzetsgroepen. Wij waren echter nog niet goed op dreef, of iedereen voelde zich al geroepen om initiatief te nemen. Ik spreek niet van de jongelingen, die allemaal het vaderland willen redden en niet begrijpen, dat het vaderland slechts heel zelden door particulieren gered moet worden. Veel erger is het, dat men nauwelijks contact gemaakt heeft met een bepaalde groep, of reeds wordt vermoed, dat men niet aan het juiste adres is en dat er nog iets „echter“ moet bestaan. Heeft de leider van de bepaalde eenheid ook de bevoegdheid en de bekwaamheid en wat dies meer zij, prompt wordt hij op het critieke moment verlaten en de jongelingen scharen zich om een nieuwe kern, die zij evenmin kennen, maar van welke zij op dat oogenblik vermoeden, de echte kern te zijn. Totdat het spelletje opnieuw begint. Het is een waar genoegen, deze groote kinderen te zien, niet vermoeid rakend te spelen met de steeds weer nieuwe variaties van hetzelfde spelletje, waarvan de inzet is het nut van het algemeen. Maar het is geen pretje, leider van een dergelijke groep te zijn, het is zelfs heel vervelend. En vermoeiend. En gevaarlijk.

Ook ik werd in de eerste jaren van de bezetting gegrepen door een leeswoede en ook ik koos tot hoofdschotel onze Vaderlandsche Geschiedenis. Ik heb mij steeds verbaasd over den taaien en verbeterden strijd van de grootsten, van een Zwijger, van een Stadhouder-Koning, met alle mogelijke recalcitrante, eigenwijze, eigengereide, in één woord lastige individuen en vroedschappen. Het was een wanhopig gedoe en haast onvruchtbaar. Is het een troost, om als gewoon mensch met zijn teleurstellingen, zich inspannend voor een zaak van het algemeen, in goed gezelschap, in gezelschap van de grootsten te zijn? Dat spelletje blijft daar niet minder vervelend en vermoeiend. En gevaarlijk.

U MOET WETEN:

dat de P.B.H.-bureaux te Ermelo en te Scherpenzeel overvallen zijn, juist toen men bezig was plannen uit te werken voor een groote paardenvordering en dat alle gegevens daarvoor in handen meegenomen;

Zelfbeschikkingsrecht en strategische grens.

In de Times van 20 Sept. werd een hoofdartikel gewijd aan de herziening van de internationale grenzen na den oorlog. Wij hebben hierover onlangs ook een artikel geschreven en achten het van belang onze lezers met de hoofdpunten van de Times in kennis te stellen.

Na 1919, zoo betoogt de Times, vond het vaststellen van de grenzen in hoofdzaak plaats overeenkomstig het zelfbeschikkingsrecht der volken. In de praktijk zijn tegen de ongeremde toepassing van dit beginsel echter veel bezwaren gerezen. Het eerste bezwaar is de economische desorganisatie, die ontstond door staatkundige versnippering (b.v. in het Donau-bekken). Het andere bezwaar is, dat aldus vastgestelde grenzen niet steeds behoorlijke militaire grenzen zijn.

Deze bezwaren zijn bij velen door de ervaringen van dezen oorlog sterk komen te wegen. Werd daaraan volledig tegemoet gekomen dan zou er waarschijnlijk niet veel aandacht worden besteed aan het beginsel van zelfbeschikkingsrecht, na dezen oorlog. „En als men het eenigszins onverantwoordelijk gepraat over gedwongen volksverhuizing ernstig zou opvatten, zou dit kunnen beteekenen dat 10 tot 15 miljoen mannen, vrouwen en kinderen voor goed van hun haardsteden zouden worden verdreven. Dit moet ons met ontzetting vervullen.“

Tegen de gedachte om het zelfbeschikkingsrecht der volkeren volkomen op te offeren aan den drang naar goede strategische grenzen brengt de Times het volgende in het midden:

Er bestaat geen strategische grens die als blijvend verdedigingsbolwerk kan gelden. In 1919 werd de Rijn beschouwd als een strategische grens van den allerhoogsten rang. Maar in dezen oorlog hebben dank zij technische bekwaamheid en het gebruik van luchttroepen zelfs de grootste rivieren geen formidabele hinderpalen gevormd. En over nog 20 jaar is een riviergrens misschien volkomen waardeloos. De militaire techniek ontwikkelt zich zoo snel, dat de geheele opvatting van strategische grenzen binnenkort misschien uit den tijd zal zijn, en wellicht zal een breede rivier, een bergrug of een moerassig gebied niet langer een bolwerk van veiligheid vormen.

Vervolgens: Tegen het negeeren van den wil der volkeren pleit, dat iedere goede Regeering en diensgevolge alle politieke stabiliteit afhangt van de instemming van het bestuurde volk. In de praktijk bestaan er echter grenzen voor de hoeveelheid zelfbeschikking, die practisch zal zijn.

Kleine eenheden kunnen slechts binnen nauwe grenzen zelfbeschikking genieten. Ook grotere eenheden kunnen het niet geheel en onvoorwaardelijk toepassen. Want onderlinge afhankelijkheid is nu algemeen geldig. Maar de beperkingen behoren aanvaardbaar te zijn voor rede en gezond verstand.

In de gevoelschitte zou men vredesbepalingen kunnen toepassen, waarbij vele miljoenen menschen onder vreemd bestuur zouden worden gesteld en van huis en haard zouden worden verdreven in bedriegelijk streven naar strategische grenzen.

Ook door de generatie, die in dezen oorlog heeft gestreden, kan dit niet in koelen bloede worden aanvaard. En nog minder door de toekomstige generatie. Een dergelijke regeling zou dus op langen termijn noodlottig zijn voor de veiligheid, die zij op het oog had. Deze twee argumenten worden nog door een derde overweging gesteund: In de moderne wereld is de internationale veiligheid grotendeels al onafhankelijk van grenzen. Een internationale strijdmacht, die zich niet vrij over de grenzen zou kunnen bewegen, zou nutteloos zijn voor het handhaven van vrede en orde. Ze moet recht van doortocht vereischen kunnen. Op deze manier verliezen grenzen hun vroegere militaire beteekenis en wordt het mogelijk grenzen te trekken, in overeenstemming met den wil der volkeren.

Het vraagstuk van de veiligheid speciaal ten opzichte van Duitschland ziet de Times, in overeenstemming met de opvattingen van Rusland, in de vestiging van permanente geallieerde steunpunten op bepaalde sleutelposities in Duitschland na afloop van een algeheele militaire bezetting.

Tot zoover de Times. Het laatste woord is hiermede over deze zaak allerminst gezegd. Maar het komt ons voor, dat deze beschouwingen van het Engelsche blad de overweging waard zijn. Speciaal voor hen, die door de annexatie-bacil zijn aangestoken.

dat te Haaksbergen een ambtenaar ter secretarie onderdook met medeneming van 2000 kaarten uit het bevolkingsregister van mannen van 17 tot 35 jaar;

dat te Amersfoort de N.S.B.-advocaat Mr. J. Frima, Gedeputeerde van de Provincie Utrecht, die in landwachtuniform rondliep, is doodgeschoten.